

DE NIEUWE TONEELBIBLIOTHEEK

Deze tekst is afkomstig van de online bibliotheek op www.denieuwetoneelbibliotheek.nl.

De rechten, inclusief en met name de rechten voor uitvoering, liggen voor alle teksten bij de auteur en het is dan ook verplicht om voor elke vorm van uitvoering toestemming bij de betreffende schrijver aan te vragen. Voor elke schrijver is het van groot belang om te weten of zijn teksten worden uitgevoerd, dus neem alstublieft bij elke lezing, encenering, bespreking in het onderwijs e.d. even contact op met de auteur! Het contact adres voor deze tekst is:

Schrijver	Roel Adam
Titel	De dag dat mijn broer niet thuis kwam
Jaar	2000
Uitvoering	Huis aan de Amstel / Liesbeth Coltof

Copyright (C) 2000 by Roel Adam

ROEL ADAM

DE DAG
DAT MIJN BROER
NIET THUIS KWAM

Personages

Jochie

Broer

Nummer Twee

Zus

I benauwd

NUMMER TWEE

Het is hier benauwd.

BROER

Ja.

ZUS

Ja?

JOCHIE

Ik wil weg.

BROER

Nu al?

ZUS

We zijn net begonnen.

NUMMER TWEE

Meteen al benauwd.

ZUS

Er is water.

NUMMER TWEE

Waar?

ZUS

met emmer Hier.

BROER

Genoeg?

NUMMER TWEE

Alsof dat helpt.

ZUS

Een emmer vol.

NUMMER TWEE

Eén emmertje.

JOCHIE

Moet ik nog wat gaan halen?

BROER

Waar?

JOCHIE

Wat?

BROER

Waar wil je water gaan halen?

JOCHIE

Eh... daaro... buiten.

NUMMER TWEE

Alsof water helpt. Tegen dat gevoel van...

BROER

Verstikking.

ZUS

Verstikking?

NUMMER TWEE

Omdat we bovenop elkaar zitten.

BROER

Water helpt.

NUMMER TWEE

O ja?

BROER

Water helpt altijd.

JOCHIE

Zal ik dan nog wat water...

ZUS

Jij blijft hier.

BROER

Jij vertelt je verhaal.

NUMMER TWEE

Ons verhaal.

ZUS

Wij vertellen ons verhaal.

NUMMER TWEE

Dat we het zo benauwd hebben.

BROER

Dat iemand ons gevangen houdt.

NUMMER TWEE

Dat we er niet uit komen.

ZUS

Een verhaal over onze trots!

NUMMER TWEE

Er niet uit kúnnen komen.

JOCHIE

Frisse lucht...

ZUS

Slappelingen.

BROER

Ja hoor.

ZUS

Een verhaal over de eer van onze familie. Onze tradities... Daar gaat het over.

NUMMER TWEE

Kantklossen.

ZUS

Kantklossen!?

NUMMER TWEE

Tapijtknoppen dan...

ZUS

Wat is er mis met tapijtknoppen?

JOCHIE

Zeg! Als jullie nu al...

ZUS

Wat is er mis met tapijtknoppen vraag ik!

NUMMER TWEE

Niks!

BROER

Jongens...

ZUS

Steek jij je handen maar eens uit de...

NUMMER TWEE

Helemaal niks mis mee. Met kantklossen. Tapijtknoppen bedoel ik. Alleen al dat stof hier. Alles ingepakt. Al die spijkerbroeken. Alles onder het stof en de tapijten en de spijkerbroeken. Dat je eens een keer een raam open zou willen...

JOCHIE

Precies.

BROER

Stil nou maar.

JOCHIE

Waarom?

BROER

Omdat je de jongste bent.

NUMMER TWEE

Was.

ZUS

Wat?

NUMMER TWEE

Hij wás de jongste.

BROER

Hij is de jongste en hij blijft de jongste. Of ie nou wil of niet. Eeuwig.

ZUS

Dat is zo.

BROER

Daar helpt geen lieve moedertje aan.

NUMMER TWEE

Mama!

ZUS

Kom op zeg!

NUMMER TWEE

Mama!!

ZUS

Iedereen hoort je.

NUMMER TWEE

Mama!!!

JOCHIE

Mama!

BROER

Jongens!

NUMMER TWEE

loopt naar het portret Mama. We zijn net begonnen en we hebben nu al ruzie.

ZUS

Mama hoort je niet hoor.

BROER

Een beetje volwassenheid zeg.

ZUS

Wij doppen onze boontjes zelf.

BROER

Wij worden door niemand geholpen.

ZUS

andere toon Moeten we die mensen niet eens wat aanbieden?

BROER

Waarom?

ZUS

Omdat het zo hoort.

BROER

Allemaal?

ZUS

Het zijn onze gasten.

BROER

We hebben niks in huis.

ZUS

Echt niet?

JOCHIE

Moet ik wat gaan...

BROER

Jij blijft hier.

ZUS

Om jou is dit allemaal begonnen.

JOCHIE

Nou zeg!

ZUS

Het gaat over jou.

BROER

Het gaat over ons. Over ons allemaal. Over ons als familie.

JOCHIE

Ik ben niet helemaal uit Weetikwaarvandaan teruggekomen om in de eerste de beste familieruzie onderuit te worden gehaald. Zoals vroeger. Om als een kind te worden behandeld. Als het zo moet ben ik zo weer vertrokken.

BROER

Je bent er net.

NUMMER TWEE

Mama! Ik heb zo'n trek in een pizza.

BROER

Hou op!

ZUS

We móeten die mensen wat aanbieden.

BROER

We hebben zelf niks.

JOCHIE

Ik kan wat gaan...

NUMMER TWEE

Waarom wil jij steeds weg?

JOCHIE

Ik?

NUMMER TWEE

Waar wil jij naartoe?

JOCHIE

Hoezo?

NUMMER TWEE

Waar ben jij voor op de vlucht?

JOCHIE

Nou... eh... niks.

BROER

Hij gaat straks dood.

ZUS

Zeg dat nou niet.

BROER

Hij ís dood.

JOCHIE

Wie?

BROER

Jij!

ZUS

Dat kan niet.

JOCHIE

Ik schrik me hartstikke...

ZUS

Daar staat ie toch.

NUMMER TWEE

O ja?

ZUS

Ons broertje. Waar we allemaal van hielden.

BROER

Dat is zo.

NUMMER TWEE

Krijg het meteen weer benauwd.

BROER

Waarom?

NUMMER TWEE

Sentimenten.

ZUS

Jij hield toch ook van hem?

NUMMER TWEE

Ik hield heel veel van hem.

stilte

Het meest van allemaal.

JOCHIE

O ja?

stilte

NUMMER TWEE

Wisten jullie toch wel?

BROER

Ik wel.

ZUS

Ik was water gaan halen.

BROER

Nog niet.

NUMMER TWEE

De volgende dag pas...

BROER

De dag waarop...

NUMMER TWEE

zacht Een rat.

ZUS

Waar?

NUMMER TWEE

Daar.

BROER

Rustig laten zitten.

stilte

NUMMER TWEE

Kijk. Wij zijn een familie. Hij is de oudste. Hij daar. Die lange. Die schele. Ik ben Nummer Twee. Dat is mijn zusje. Zusje dus. En dat is de jongste. Het Jochie. Waar we allemaal heel veel van hielden.

muziek

2 het boek

ZUS

Het begon dus allemaal een dag eerder. Het begon op die dag dat jij van school ging. Jij wou van school af en...

BROER

Ik wou helemaal niet van school af.

NUMMER TWEE

Jij wou van school af. Jij hield niet van leren.

BROER

Jij hield niet van leren.

ZUS

Je pakte je schoolboek en je scheurde er alle bladzijdes uit.

BROER

pakt een schoolboek Goed. Okee. Ik pakte mijn schoolboek.

JOCHIE

Dat was mijn schoolboek.

ZUS

Jij had nog helemaal geen boeken.

BROER

Jij kon nog niet lezen.

JOCHIE

Ik kon allang lezen!

ZUS

Jij was nog zo jong.

BROER

Ik was kwaad. Ik was zo ontzettend kwaad. En verdrietig. Omdat ik van school af moest. Omdat ik van papa van school af moest. Omdat ik moest werken. Ik wilde mijn hele schoolboek aan stukken scheuren.

JOCHIE

wil het pakken Mijn boek was het!

BROER

Blijf af.

JOCHIE

Dat was mijn boek. Mijn eerste schoolboek. Mijn aardrijkskundeboek waar ik heel veel van hield. Met plaatjes van de mooiste steden van ons land.

NUMMER TWEE

Waar je nooit van je leven zou komen.

ZUS

Dat wist ie nog niet.

JOCHIE

Hoezo niet?

ZUS

Je wist het nog niet.

JOCHIE

Wat wist ik nog niet?

stilte

JOCHIE

Ik ging graag naar school.

stilte

ZUS

Net zoals ik. Toen ik klein was.

NUMMER TWEE

Nou! Dat weten we allemaal. Jij was zo goed op school.

ZUS

Je lijkt op je zus hè?

BROER

De beste van de klas.

NUMMER TWEE

Die ons altijd de les wil lezen.

BROER

Maar ik moest van school. Ik was de oudste die van school af moest. Dat was ik. En niemand anders.

ZUS

Dat was gewoon nodig.

NUMMER TWEE

Omdat we arm waren.

BROER

Dus ik stond daar met dat boek in mijn handen.

NUMMER TWEE

Jij hield helemaal niet van boeken.

BROER

Wat weet jij daar nou van?

NUMMER TWEE

Jij hield niet van school.

BROER

Ik hield wel van school. Net zoals Zusje en Jochie. Het was de enige plek waar ik me thuis voelde.

NUMMER TWEE

Je was de slechtste van de klas.

BROER

Ik zat lekker achterin. Ik kon uren zitten dromen. Een beetje uit het raam staren. Een beetje suffen en slapen.

NUMMER TWEE

Omdat je ontzettend dom was.

ZUS

Hè joh!

BROER

Ben ik dom?

NUMMER TWEE

Ja.

BROER

O ja?

ZUS

Waarom moeten we altijd zo'n ruzie maken?

NUMMER TWEE

Omdat we bovenop elkaar zitten.

BROER

Liever dom dan achterbaks.

NUMMER TWEE

Mij raak je niet schele.

BROER

Een ander het vuile werk laten.

JOCHIE

plots Ik had die dag een papieren vlieger gemaakt!

ZUS

Ja!!

BROER

Dat je dat nog weet.

ZUS

De vorige dag.

JOCHIE

Wat?

ZUS

Je had hem de vorige dag gemaakt. Hij hing aan een klein haakje voor de deur van het huis. Je kwam ermee binnen. Je was wakker geworden en het eerste waar je aan dacht was die papieren vlieger. Je ging hem meteen halen. Je kwam binnen en toen...

BROER

Toen stond ik met dat boek in...

JOCHIE

Mijn boek!

BROER

Ik dacht dat het van mij was.

JOCHIE

Maar het was van mij.

BROER

Dat bleek.

JOCHIE

Zie je wel.

BROER

Achteraf bleek dat.

JOCHIE

Precies.

NUMMER TWEE

Jij stond met dat boek in je handen. Ik was de waterpijp van papa aan het repareren want daar was zo'n pinnetje van losgeschoten en dat probeerde ik met ijzerdraad weer voor elkaar te krijgen.

BROER

Omdat jij altijd aan het slijmen was.

NUMMER TWEE

Hoezo?

BROER

Met papa.

ZUS

Met mama.

JOCHIE

Wacht nou effe. Ik kwam dus binnen...

ZUS

Ik was er niet.

BROER

Wel waar.

ZUS

Ik was water gaan halen.

BROER

Dat was veel later.

NUMMER TWEE

De volgende dag.

BROER

Om twee uur de volgende dag ben je water gaan halen.

ZUS

Wat deed ik dán?

BROER

Jij was je Engelse les aan het leren.

ZUS

Toen al?

NUMMER TWEE

Jij was altijd met Engels bezig.

ZUS

Ik was pas elf.

JOCHIE

Toch had je al Engels op school. Vond ik altijd zo mooi. Die Engelse woorden.

Omdat ik niet wist wat je zei.

BROER

Eerst waren jullie er niet. Eerst was ik alleen. Want papa had 's ochtends tegen me gezegd dat ik van school af moest. En ik was een lange wandeling gaan maken.

ZUS

gaat af Dat is zo.

NUMMER TWEE

Was het al oorlog?

BROER

Wat?

NUMMER TWEE

Oorlog.

BROER

Ja natuurlijk.

ZUS

komt terug Wat zei je?

NUMMER TWEE

Of het al oorlog was.

ZUS

Het was altijd oorlog...

BROER

Anders kon hij toch nooit...

JOCHIE

Wat?

stilte

Is er iets?

stilte

Iets met mij?

BROER

Niks.

NUMMER TWEE

Ga jij je vlieger maar halen.

JOCHIE

Die hangt aan het haakje?

NUMMER TWEE

Precies.

Jochie af

ZUS

Kom ik van rechts?

NUMMER TWEE

Jij kwam uit de kamer van papa en mama.

Zus af

Kom ik van links.

Nummer Twee af

BROER

alleen Ben ik dom papa?

Ik heb heel grote handen

Maar ik ben toch niet dom?

NUMMER TWEE

steekt zijn hoofd om het hoekje Kunnen we?

BROER

Zusje kwam eerst.

NUMMER TWEE

O ja.

Nummer Twee af. Zus komt op met Engels boek.

ZUS

leest

A girl.

Een meisje.

A girl and a boy.

Een meisje en een jongen.

A girl and a boy in the desert.

Een meisje en een jongen...

Wat is een desert?

BROER

Hm?

ZUS

Wat is desert?

BROER

Toetje.

Nummer Twee komt op met een stukje ijzerdraad en een tang. Gaat bij de waterpijp zitten knutselen. Zachtjes Engelse woordjes van Zus. Even is het stil.

BROER

Jij zei iets. Iets over de pizzeria.

NUMMER TWEE

Wat doet dat er nou toe.

BROER

En over de politie. En daarna kwam Jochie binnen met zijn vlieger.

roept Na de politie kom jij binnen Jochie!

JOCHIE

af Ja!

NUMMER TWEE

Maakt toch niks uit!

BROER

Het was de dag dat ik van school ging. Dat maakt zeker ook niks uit! Ik ben van school afgegaan omdat er voor vier kinderen geen geld genoeg was. En een dag later waren we met zijn drieën. En niemand dacht meer aan mij!

JOCHIE

af Wat doen jullie daar?

BROER

tegen Nummer Twee Schiet nou maar op.

Nummer Twee af. Komt meteen weer op met tang en ijzerdraad.

NUMMER TWEE

Wat ik nou zag! Ze hebben nu een terras bij de pizzeria. Met kleine stoeltjes en tafels. Je kunt nu zo buiten een pizza gaan eten. Ik heb even staan kijken. Maar de politie heeft me weggestuurd.

Nummer Twee bij waterpijp. Jochie op met vlieger. Broer scheurt langzaam de bladzijden uit het boek.

BROER

Ik ga van school af.

Broer gaat zitten werken. Houdt zich groot.

ZUS

Zo ging het.

NUMMER TWEE

Zo ging het precies.

JOCHIE

Mijn boek!

Op zijn knieën bij het boek.

Dat is mijn boek. Mijn aardrijkskundeboek. Hij heeft mijn aardrijkskundeboek kapot gescheurd!

ZUS

Is dat boek van jou?

JOCHIE

Lul!

BROER

Wat is er?

ZUS

Je hebt zijn boek kapot gescheurd.

NUMMER TWEE

Lul!

BROER

Maar zo ging het. Zo ging het nu eenmaal. Sorry Jochie. Maar zo is het gebeurd.

ZUS

En daarna ben ik water gaan halen.

NUMMER TWEE

Maar niet nu. We gaan eerst eten. Ik heb hartstikke honger.

BROER

En het werk dan?

NUMMER TWEE

Dat komt wel.

ZUS

kruipt achter haar machine We hebben nog niks gedaan.

BROER

Genoeg! Genoeg! Genoeg geleerd! Genoeg gespeeld! Vanaf nu wordt er alleen maar gewerkt!

Iedereen behalve Jochie achter de machines.

JOCHIE

met boek Zonde.

Nummer Twee haalt een broodje uit zijn zak.

Heb ik geen naaimachine?

stilte

Is er voor mij niks te doen?

ZUS

Jij had dat speelgoeddingetje!

NUMMER TWEE

Verrek ja!

ZUS

Dat rode machientje.

NUMMER TWEE

Weet je nog?

JOCHIE

Nee.

Zus af. Komt terug met een oud verroest speelgoednaaimachinetje.

ZUS

Herken je hem weer?

Jochie pakt het aan en bekijkt het.

Misschien doet ie het nog.

3 ik wil naar buiten

ZUS

tegen publiek Voor elk mens komt er een dag waarop hij zal sterven. Dat is nu eenmaal zo. Dat is niet iets waardoor iemand opvalt. Je zult niet zo gauw zeggen: 'Kijk daar loopt me d'r eentje. Die gaat op een dag dood.' Dat iemand dood gaat dat kan je van iedereen zeggen. Van mij. Van jou. Van jou. Maar als je weet dat iemand morgen dood zal gaan. Of vandaag. Dat is iets anders. Zo iemand bekijk je met heel andere ogen. Met medelijden. Met angst. En soms met liefde.

Zus en Jochie werken.

JOCHIE

Wat hoor ik toch?

ZUS

Niks joh.

Ze werken.

JOCHIE

Ik hoor toch echt iets.

ZUS

Gewoon gedoe.

JOCHIE

Gedoe?

ZUS

Gedoe buiten.

JOCHIE

Het lijkt of ze me roepen.

ZUS

Wie zou jou nou roepen?

JOCHIE

Iemand die me nodig heeft.

Jochie gaat op een stoel staan.

ZUS

tegen publiek Ik heb hem die dag tegen kunnen houden. Die dag nog wel. Het was al onrustig. Er werd nog niet echt gevochten. Dat was pas de volgende dag. De hele stad was in rep en roer. Overal hoorde je: 'Ons. Ons. Ons. Ons. Ons land. Onze vlag. Onze eigen staat.' Iedereen zei dat het vandaag zou gebeuren. Er hing iets in de lucht. Het was gevaarlijk buiten. Zeker voor kinderen. Maar we wonen in een land waar kinderen gevaarlijke dingen doen. Alle kinderen doen dat hier. Behalve kinderen die nog erg jong zijn. Kinderen van acht kunnen beter binnen blijven op een dag als vandaag.

JOCHIE

Ik zie niks.

ZUS

Je hoeft ook niks te zien.

JOCHIE

Ik wil naar buiten!

ZUS

Waarom?

JOCHIE

Omdat ze allemaal buiten zijn.

ZUS

Je hoeft toch niet te doen wat iedereen doet.

JOCHIE

Juist wel.

ZUS

Je bent toch bij mij.

JOCHIE

Jij bent mijn zusje.

ZUS

Ik wil niet dat je naar buiten gaat. Ik zorg voor jou. Ik heb beloofd dat jij binnen zult blijven.

Broer op

JOCHIE

Broer! Wat is er? Wat gebeurt er toch?!

BROER

Niks.

ZUS

Je bent je riem kwijt.

BROER

Ja.

JOCHIE

Wat is er buiten?

BROER

De straat is afgezet.

JOCHIE

Door wie?

BROER

Ze hielden me tegen.

JOCHIE

Ze?

ZUS

En wat deed je?

BROER

Ik zei: 'Ik moet er door.'

JOCHIE

Wie hebben de straat afgezet?

BROER

Ik moest mijn zakken leeg halen. Mijn zakmes. Een potlood. Een opschrijfboekje. Een ansichtkaart. Een klein flesje aftershave.

JOCHIE

Aftershave?

ZUS

En wat deed je?

BROER

Ik keek ze heel kwaad aan.

JOCHIE

Waarom?

BROER

Ik keek dwars door ze heen.

ZUS

Maar wat deed je?

BROER

Ik deed of er niks aan de hand was.

JOCHIE

Waarom is de straat afgezet?

BROER

‘Kan ik nu door?’ zei ik. Ze vroegen naar mijn identiteitsbewijs. Ik gaf het ze. Ik gaf het ze gewoon. Ik deed of het me allemaal niets kon schelen. Alsof ze lucht voor me waren. Ik kreeg mijn identiteitsbewijs terug. Toen wezen ze op de riem van mijn broek. Ze wezen met de loop van hun machinegeweer op de riem van mijn broek.

ZUS

En wat deed je?

BROER

tegen publiek Het was zo’n leren riem. Een zwarte leren riem met een ijzeren gesp. Zo’n riem die je af kunt doen en waarmee je iemand in het gezicht kunt slaan.

NUMMER TWEE

Dat had je kunnen doen!

BROER

Ik gaf hun die riem. Ze onderzochten hem. Of er geen zakje in zat waarin ik iets verborgen had. Toen deden ze hem in een metalen bak en mocht ik verder.

ZUS

En wat deed je?

BROER

Ik liep door. Terwijl ik mijn broek met mijn hand vasthield. Terwijl ik niet omkeek. Ik hield mijn rug recht en mijn hoofd in mijn nek. Ik liep gewoon door naar de winkel waar ik boodschappen moest doen.

NUMMER TWEE

tegen publiek Die klootzakken hebben ONZE straat afgezet. Het is ONZE straat waar de deuren van ONZE huizen op uit komen en waar ONZE ramen op uitkijken met ONZE straatstenen die door de zolen van ONZE

voeten zijn afgesleten en waar ONZE vuilnismannen één keer in de week ONZE rotzooi uit wegruimen. De klootzakken die ONZE straat hebben afgezet zijn dezelfde klootzakken die ONS in ONZE klotestraat hebben opgesloten. Want ONZE straat is een klotestraat die eigenlijk helemaal niet ONZE straat is en waar we eigenlijk helemaal niet thuishoren.

ZUS

tegen publiek Wij horen thuis in een straat...

NUMMER TWEE

tegen publiek In een andere straat!

ZUS

tegen publiek Wij horen thuis in de straat van...

NUMMER TWEE

Die klootzakken zetten onze straat af en onze Broer doet of er niets aan de hand is!

Nummer Twee en Zus achter de naaimachines.

BROER

tegen publiek Wat kun je doen tegen een soldaat met een machinegeweer?

Wat kan ik eraan doen nu ik zo groot en zo sterk ben als ik nu ben. Wat kan ik eraan doen nu ik alles weet wat ik nu weet? Wat kon ik eraan doen toen ik een kind was?

JOCHIE

Waarom had jij aftershave in je zak?

BROER

Ik was zeventien. Ik scheerde me al.

JOCHIE

naar Broer. Strijkt over zijn wangen Je mag je nu ook wel eens scheren.

stilte

Je was een lafaard.

BROER

Vind je?

JOCHIE

Mijn broer is een lafaard. En zijn broek zakt af. *tegen publiek* Ik vond onze straat helemaal geen klotestraat. Ik kon er lekker spelen. Ik had een papieren vlieger gemaakt en ik was die ochtend gaan vliegeren. Toen Zus me binnenriep was ie verward geraakt in de elektriciteitsdraden voor ons huis. En omdat ze riep dat ik direct thuis moest komen trok ik heel hard aan het touw en mijn vlieger scheurde in tweeën. En toen ik mijn vlieger in tweeën trok... zag ik opeens... Ik schrok... Het leek alsof ik iemand... Iemand gilde heel hard en ik trok aan dat touw en het leek alsof de hemel in tweeën...

ZUS

Kom je nu binnen?!

JOCHIE

Schreeuw niet zo!

ZUS

Kom je nu binnen of niet?!

JOCHIE

Doe niet zo zenuwachtig.

ZUS

Ik vraag of je binnenkomt.

JOCHIE

Ik ben binnen.

Zus vliegt Jochie in de armen.

ZUS

Je hoeft niet bang te zijn.

JOCHIE

Ik ben niet bang.

ZUS

Op een dag gaan we terug naar ons geboortedorp. Waar het warm is en waar altijd een heerlijk briesje waait. Het is ons dorp. Het is het mooiste dorp van de hele wereld. Het is van ons en van niemand anders. Het is van papa en mama en van jou en van mij en van onze broers. Het is er vredig en stil en de vogels zitten er in de bomen. En die vogels zijn mooi. Die zijn mooi. Die zijn zo mooi. Die zijn mooi bontgekleurd. Met allemaal gekleurde veren. En de waterput staat er vlak naast het huis. Niet zo ver weg als hier. Niet zo ver dat je uren moet lopen. Je gaat daar gewoon even je huis uit en je bent in een wipje weer terug. En we hebben de sleutel van ons huis bij de hand. We kunnen daar zo weer naar binnenlopen. Want papa gaf mij de sleutel en die bewaar ik heel goed in de kussensloop van mijn bed. In ons geboortedorp hoef je niet bang te zijn.

JOCHIE

Ik ben helemaal niet bang.

ZUS

In ons geboortedorp ben je echt veilig.

NUMMER TWEE

Ons geboortedorp bestaat niet.

ZUS

Ons geboortedorp bestaat. Het heeft altijd bestaan en het zal er altijd zijn als we het nodig hebben. Op een dag zitten we daar met zijn allen in een heel grote kring en de zon...

NUMMER TWEE

Het is er niet meer!

ZUS

Hou je mond.

NUMMER TWEE

Ik zeg wat ik wil.

ZUS

Ons geboortedorp is het enige wat we nog hebben. Het enige wat ons Jochie nog heeft.

NUMMER TWEE

Had.

ZUS

Heeft. Wat ie heeft. Heeft! En zijn vlieger is ook al gescheurd en hij is hartstikke bang want straks gaat ie...

JOCHIE

Ik ben echt niet bang hoor.

ZUS

tegen Jochie Jij bent bang!

NUMMER TWEE

tegen Zus Jij bent zelf bang. Ons geboortedorp bestaat niet. Omdat we niet daar maar hier geboren zijn. Hier in deze klotestraat. Waar ben jij geboren Jochie?

JOCHIE

Hier.

NUMMER TWEE

Waar?

JOCHIE

In deze klotestraat.

Broer op

NUMMER TWEE

En jij?

BROER

Wat?

NUMMER TWEE

Zit je broek weer goed?

BROER

Ja.

NUMMER TWEE

Waar je geboren bent?

BROER

Gewoon hier.

ZUS

Maar ik ben geboren in het dorp van onze ouders. Of het nu waar is of niet. Omdat ik dat wil. Omdat ik van ze hou. Omdat het mijn ouders zijn. Daarom ben ik daar geboren. En jullie ook.

NUMMER TWEE

Onze ouders zijn dood.

ZUS

Niet waar.

NUMMER TWEE

Hee! Vader en Moeder! Zeg eens wat! Zeker wel fijn om geboren te worden in jullie geboortedorp?! Zeker een heel fijne geboorte gehad?! In jullie geboortedorp bij die waterput geboren te worden zal wel een feest zijn geweest! Daar rook het altijd naar roosjes! Nietwaar?! Zelfs de tantes die ter gelegenheid van jullie geboorte met koektrommels stonden te rammelen waren lief en aardig. En de buurman voorspelde jullie een gouden toekomst

waar nooit een steek van terecht is gekomen! Waarom zijn jullie niet blijven zitten toen de tanks en de bulldozers kwamen? Waarom zijn jullie niet gestorven in jullie geboortedorp?!

ZUS

Dat weet je best!

NUMMER TWEE

Hadden wij nooit zo'n flapdrolgeboorte gehad!

ZUS

Jij bent gemeen en kinderachtig en kwaadaardig!

NUMMER TWEE

Sterf toch met je geboortedorp!

stilte

BROER

Nu zijn ze dood. Dat is zo. Maar toen leefden ze nog. Op de dag dat ons

Jochie...

stilte

...op de dag dat jouw vlieger scheurde leefden ze nog.

NUMMER TWEE

Maar hun geboortedorp was dood. Dat was al jaren geleden verwoest. Dat is al jaren geleden verwoest en ingenomen en bezet door dezelfde klootzakken die nu onze straat hebben afgezet en jouw broek van je reet hebben getrokken.

Nummer Twee woedend af

JOCHIE

Mag ik mee?

ZUS

Nee.

JOCHIE

met gescheurde vlieger Een klotestraat?

ZUS

Omdat we hier niet thuis horen.

stilte

BROER

We moeten de waarheid onder ogen zien.

ZUS

Ja.

stilte

JOCHIE

Ja.

BROER

We kunnen niet meer terug. We kunnen niet naar voren. We zitten hier gevangen. Gevangen in het nu. Onze ouders zijn dood. Die hebben ons niks meer te zeggen. En ons Jochie...

stilte

JOCHIE

Heeft jullie ook niks te zeggen.

ZUS

Een rat.

JOCHIE

Waar?

ZUS

Daar.

BROER

Rustig laten zitten.

ZUS

Kutrat.

BROER

En het werd avond.

4 de nacht

Zus en Jochie zoeken een plek om te slapen.

BROER

Nummer Twee bleef tot diep in de nacht op straat. Samen met zijn vrienden. Ze geloofden er niets van. Dat we bevrijd zouden worden. Dat een eigen vlag iets zou veranderen. Een vlag verandert niets aan een gevangenis. Ze staken autobanden in brand. Een verstikkende rookwolk hing boven de stad en je moest wel erg veel hoop hebben om daar de rook van een vreugdevuur in te zien. Behalve ons Jochie sliepen we allemaal slecht. Ik slaap nog steeds niet goed. Het is nu tien jaar geleden maar er is nog niets veranderd.

Muziek. Verandering van licht. Broer doet alsof hij slaapt. Zus staat op en gaat met een bekertje water naar het slapende Jochie.

ZUS

Je lijkt wel dood maar je bent het niet. Dat weet ik. Ze kunnen je niet neerschieten zonder dat ik het merk omdat ik heel goede oren heb. Een kogel hoor je. Een kogel hoor je aankomen. Eerst hoor je een knal. Dan hoor je een soort gefluit. Dan gerinkel van glas. Of gierende remmen. Of een kreet van pijn van iemand vlak naast je. En dan kun je wegduiken. Tenminste als je goed oplet. Je moet wel opletten. Je moet elk moment denken dat het zou kunnen gebeuren. Slaap je? Je zult wel slapen want dood ben je niet. Je ligt heel stil zonder te bewegen. Dat doen mensen die slapen. Mensen die slapen bewegen niet. Slaap je? Je borst zou op en neer moeten gaan. Maar dat doet hij niet. Dat komt omdat je een heel lichte ademhaling hebt.

Zus gaat terug naar haar bed. Broer gaat naar Jochie.

BROER

Heer... eh... machtige Vader... Ik geloof... ik hoop... ik hoop dat niemand me ziet... We zijn... Ik kan dit niet hoor... Kleintje... dood is dood... Ik ben helemaal voor niks... Wat moeten we nu zonder jou... Was er maar een rots waarop ik kon staan... Shit...

Nummer Twee op. Begint zich uit te kleden.

NUMMER TWEE

Ik heb trek in een pizza.

ZUS

Ssst.

NUMMER TWEE

Zo'n vette oranje. Met gesmolten kaas. Lekker dikke Italiaanse kaas. Die van de randen afdruipt.

BROER

Ga nou slapen.

NUMMER TWEE

Lekker Italiaanse luxe. Mozzardinges. Quattro Stagioni. Met olijven en salami.

BROER

Ga nou ook slapen.

NUMMER TWEE

Pescatore. Marinara. Met vis en kreeft en krab.

BROER

Ik word hier niet goed van.

NUMMER TWEE

Dat ze nou allemaal zitten te schransen. In die pizzeria waar wij niet mogen komen. Pizza's in stukken zitten te snijden. Zitten nu hele wagenwielen in punten te snijden. Zitten nu lekker te proppen. Met artisjokken en ansjovis en kappertjes.

BROER

Ga alsjeblieft slapen en hou je bek!

tegen Zus En jij ook!

stilte

NUMMER TWEE

Een klein stukje maar.

BROER

Bek dicht!

stilte

JOCHIE

Ik heb ook trek in een pizza.

BROER

uit bed Ooohh!!

NUMMER TWEE

bij Jochie Jij krijgt van mij een pizza Jochie. En geen kleintje maar de grootste die er is. Jij krijgt van mij een toren pizza's. Reken maar.

BROER

Wanneer?

stilte

5 de dag

Ochtendlicht.

JOCHIE

De volgende dag was ik vroeg wakker.

ZUS

Ik ook.

BROER

We waren allemaal vroeg wakker.

JOCHIE

Het was een heel gewone dag.

NUMMER TWEE

Het was helemaal geen gewone dag.

BROER

Het was de dag waarop jij...

ZUS

Het was een feestdag.

NUMMER TWEE

Het had een feestdag kunnen zijn.

ZUS

We dachten allemaal dat het een feestdag zou worden.

NUMMER TWEE

Ik niet.

ZUS

De hele stad was vol. Vol leven.

NUMMER TWEE

Vol angst.

BROER

Angst ook ja.

ZUS

Vol vreemdelingen. Buitenlanders. Televisiecamera's. Televisieploegen.

Televisiereporters. Televisiestations. Televisiemensen van over de hele wereld.

BROER

Het was de dag van onze bevrijding.

NUMMER TWEE

Kom op zeg.

ZUS

Erkenning.

BROER

Had de dag van onze bevrijding kunnen zijn.

NUMMER TWEE

Een rat.

ZUS

Rotrat.

BROER

Rustig laten zitten.

ZUS

Het was de dag waarop iedereen ons zou zien.

BROER

Had kunnen zien wie we waren.

NUMMER TWEE

Maar het ging mis.

ZUS

Iets ging er mis.

BROER

Er gaat altijd iets mis.

NUMMER TWEE

Bij ons gaat het altijd...

JOCHIE

Voor mij was het een heel gewone dag.

ZUS

Omdat je een kind was.

NUMMER TWEE

Omdat je niet wist...

BROER

Niets wist je!

NUMMER TWEE

Wat weet jij nou helemaal?

BROER

Denk je nou echt dat bij ons...

NUMMER TWEE

Ooit... ooit van zijn leven...

BROER

Mensen die zonder...

ZUS

Zonder een greintje...

NUMMER TWEE

Zonder ook maar een klein beetje...

BROER

Als je op een verkeerde plek...

NUMMER TWEE

Lot!

ZUS

Lot!

BROER

Lot!

JOCHIE

Lot?

ZUS

Lot ja.

BROER

Allemaal een kwestie van lot.

stilte

ZUS

We maakten het huis schoon.

BROER

Dat deden we.

NUMMER TWEE

We staken de vlag uit.

ZUS

‘Kijk dit zijn wij’ wilden we zeggen.

BROER

Dit is ons mooie huis waar we van houden.

JOCHIE

Voor mij was het een heel gewone dag. Waarop de boel werd schoongemaakt.
Waarop het druk was in de stad. En waarop mijn broers en mijn zus nogal nerveus heen en weer liepen.

NUMMER TWEE

Ik had hier een vijfje laten liggen.

ZUS

Vinden jullie mij...

NUMMER TWEE

Zo'n muntje van vijf.

BROER

Alles moet piekfijn voor elkaar.

NUMMER TWEE

Heeft iemand zo'n muntje van vijf...?

JOCHIE

Jullie gaan weg hè?

BROER

Dat ze niet weten wat ze zien...

ZUS

tegen Jochie Vind je dat ik er een beetje mee door kan?

JOCHIE

tegen Zus En jij gaat ook weg?

NUMMER TWEE

Broer! Heb jij soms dat muntje van vijf...

ZUS

Moet ik misschien iets met mijn haar...

BROER

Dat papa zal zien hoe goed we het doen.

ZUS

Jongens zeg eens! Zeg eens eerlijk.

JOCHIE

Wanneer gaan jullie dan?

NUMMER TWEE

Dit vind ik echt lullig!

BROER

Ik doe het ook voor mezelf.

NUMMER TWEE

Kijk even allemaal in je zakken.

JOCHIE

Mag ik mee?

BROER

Ik doe het gewoon voor mezelf.

ZUS

Zal ik iets anders aandoen?

JOCHIE

Ik mag toch wel mee hè?

NUMMER TWEE

tegen Broer Jij hebt het.

ZUS

Ik kan iets anders aandoen hoor.

NUMMER TWEE

Ik weet zeker dat jij die vijf piek hebt.

BROER

Ik vind het zelf ook leuk als het schoon is.

NUMMER TWEE

Kijk nou effe in je zakken man.

JOCHIE

Als jullie gaan moet je het zeggen.

ZUS

Makkelijk zat.

NUMMER TWEE

Het is wel mijn geld.

ZUS

Heb me zo omgekleed.

NUMMER TWEE

Verdomme mijn geld.

JOCHIE

Ik ga mee hoor.

BROER

Wie het huis schoonmaakt...

NUMMER TWEE

Zus! Heb jij het?

BROER

...maakt zichzelf schoon.

JOCHIE

Waar ga je naartoe Nummer Twee?

NUMMER TWEE

Geef het nou maar.

ZUS

Als ik zo helemaal als mezelf ben...

NUMMER TWEE

Ik had het hier neergelegd. Op deze tafel. Net was het er nog. Nu is het weg.

ZUS

Maar ik kan me ook opmaken. Hoewel ik dat altijd... een beetje... Hoe vinden jullie dat? Als ik me opmaak?

BROER

Papa en mama zijn daar altijd heel stellig in. Dat een opgeruimd huis opgeruimd maakt. Je vergeet alles om je heen en je gaat helemaal glimmen van binnen...

JOCHIE

Ik ga gewoon mee. We gaan met zijn allen. Laten we dat even afspreken jongens.

NUMMER TWEE

Kom op Broer. Maak die zakken maar leeg.

ZUS

Je mag rustig zeggen: 'ja' of 'nee'. Mogen jullie rustig zeggen.

JOCHIE

Ik ga dus mee?

NUMMER TWEE

Jij bent de enige die het kan hebben.

ZUS

Dat jullie even mijn spiegel zijn.

BROER

Papa zegt: 'Wat blinkt het hier.' Mama zegt: 'Wat ruikt het fris.' En ik doe of ik niks hoor en ga gewoon door met mijn werkje.

NUMMER TWEE

Jij hebt die vijf piek gejat. Lul!

ZUS

Is het ja of is het nee?

NUMMER TWEE

bij moederportret Nou mam. Ze hebben me echt zo gepakt. Ze zijn een heel raar spel met me aan het spelen mam. Een heel raar spel. Achter mijn rug. Ik had een vijfje ma en ze hebben het gejat en ze zeggen dat het niet zo is. Terwijl het wel waar is omdat ik het zeker weet. Want ik had een vijfje en nou is het weg. Terwijl het mijn familie is die je altijd kan vertrouwen. Wat moet ik nou mam nu ik niemand meer vertrouwen kan van de enige mensen die te vertrouwen zijn?

BROER

Alles moet schoon.

NUMMER TWEE

Geef mijn geld terug.

JOCHIE

Mag ik nou mee?

allen Nee!

JOCHIE

Ik wil mee.

Ik wil ergens naartoe.

Ik wil gewoon ergens naartoe.

Er is iets waar ik naartoe kan.

Ik wil graag ergens naartoe.

Ik wil mee.

Ik kan mee omdat ik mee mag.

Er is daar van alles om naartoe te gaan.

Er wordt daar iets georganiseerd waar je aan mee kan doen.

Ik ben hier maar straks ga ik daar naartoe.

Ik wil mee.

Ik hoor er ook bij.
Er is daar iets wat ik niet ken.
Er is daar iets wat anders is dan hier.
Ik wil mee.
Ik ga mee.
Straks ga ik mee.
Ik ga met jou naar hen toe.
Zij zijn daar.
Ze zijn daar met zijn allen.
Ik kan daar iets doen wat ik hier niet kan doen.
Hier zie je niet zulke dingen als daar.
Ik ga mee hoor.
Ik ben straks weg.
Straks ben ik niet hier meer maar daar.
Het is zo dat ze daar niet zijn zoals ze hier zijn.
Er zijn er daar veel die elkaar kennen.
Ik ga met je mee hoor.
En jij gaat met mij daar naartoe.
Jij en ik zijn broers.
Jij hebt je vrienden daar verteld over mij.
Neem je broer eens een keer mee zeiden ze.
Die broer van je lijkt waarschijnlijk erg op jou.
Dat willen we eens goed controleren.
We willen hem graag eens een keer zien.
We willen eens zien of hij ook tot de familie behoort.
We willen eens zien of hij van hetzelfde bloed is als jij.
En hoera!

Ik ben jouw broer.

Dus weet ik zeker dat ik van hetzelfde bloed ben.

En dat jouw vrienden mijn vrienden zijn.

En dat jouw vijanden mijn vijanden zijn.

Ik ga daar samen met jouw vrienden jouw vijanden in elkaar slaan.

Ik wil mee godverdomme.

Ik wil godverdomme mee.

Waar moet ik anders naartoe?

NUMMER TWEE

Hier! Heb je de bal!

JOCHIE

Wij hebben de bal.

NUMMER TWEE

Ik geef een steekpass op jou en trek op volle snelheid naar binnen.

JOCHIE

Ik tik hem in je voeten en wijk uit naar links.

NUMMER TWEE

Ik speel de bal over de hele breedte en sprint achter je langs.

JOCHIE

We maken een standaard driehoekje.

NUMMER TWEE

Ik geef een hakje en kies positie in het zestienmetergebied.

JOCHIE

Ik ren naar de achterlijn en trek de bal strak terug op de penaltystip.

NUMMER TWEE

Ik neem hem aan. Kap mijn tegenstander uit en poeier de bal strak in de kruising.

beide Eén nul!

JOCHIE

We houden het nu breed.

NUMMER TWEE

Meer over de flanken.

JOCHIE

Ik pass hem naar jou.

NUMMER TWEE

Mis! Zij hebben de bal.

JOCHIE

Maar wij gaan pressen.

NUMMER TWEE

Wij gaan jagen.

JOCHIE

Wij spelen op de counter.

NUMMER TWEE

Ik verover de bal en geef een splijtende dieptepass.

JOCHIE

Ik neem de bal aan. Leg hem in één keer dood. Zie de keeper te ver voor zijn goal staan en met een loepzuivere lob schiet ik de bal in de linkerbovenhoek.

beide Twee nul!

NUMMER TWEE

Ik speel de bal in je voeten.

JOCHIE

Ik maak een individuele actie en met een briljante dribbel omspeel ik acht man. Een twee drie vier vijf zes zeven acht. Sta alleen voor het goal. Maak een schitterende schaar en geef een puntertje door de benen van de keeper.

beide Drie nul!

NUMMER TWEE

Nu gaan we combineren.

JOCHIE

We laten ons helemaal terugzakken.

NUMMER TWEE

Dan tik ik hem naar jou.

JOCHIE

Hakkie.

NUMMER TWEE

Binnenkant voet buiten langs.

JOCHIE

Kappen.

NUMMER TWEE

Omhaal.

JOCHIE

Buitenkant voet binnen langs.

NUMMER TWEE

Stiffie.

ZUS

Knietje. Knietje. Hakkie.

JOCHIE

Ik neem hem op de borst.

NUMMER TWEE

Ik maak een rush naar de goal.

JOCHIE

Ik geef een prachtige voorzet.

NUMMER TWEE

En met een snoekduik kop ik hem in de touwen.

beide Vier nul!

JOCHIE

Ik maak een Schwalbe.

NUMMER TWEE

Rood!

JOCHIE

Vrije trap!

NUMMER TWEE

En met een strakke streep dwars door de muur in de linkerhoek.

beide Vijf nul!

JOCHIE

Korte combinatie.

NUMMER TWEE

Een.

JOCHIE

Twee.

NUMMER TWEE

Droge knal.

JOCHIE

Goal!

beide Zes nul!

JOCHIE

Hup hakkie!

beide Zeven nul!

NUMMER TWEE

Tikkie.

beide Acht nul!

JOCHIE

Kopbal.

beide Negen nul!

NUMMER TWEE

+ jochie Penalty!

Broer neemt de penalty.

allen Tien nul!

muziek

6 hoog bezoek

De langverwachte Televisiegodgeneraal trekt langs onder vrolijk getoeter. Nummer Twee, Jochie, Broer en Zus wringen zich in allerlei hoopvolle bochten. Zwaaien. Roepen. Juichen. Een en ander zonder enig resultaat. Een lange stilte.

BROER

Hm.

NUMMER TWEE

Juist ja.

stilte

ZUS

Had ik nou ergens een eh... draad... laten...

BROER

Aan het werk.

ZUS

Zo'n rode draad.

JOCHIE

tegen publiek Ik wist niet wat er gebeurde.

NUMMER TWEE

Wat?

JOCHIE

Ik weet niet wat er gebeurt hoor.

NUMMER TWEE

Verloren zaak.

JOCHIE

De zon schijnt!

BROER

Jochie...

JOCHIE

We kunnen een plaatje opzetten. Potje gaan voetballen. Kaartje leggen. Ijsje gaan eten.

NUMMER TWEE

Geef mij maar een pizza...

JOCHIE

Goed. Akkoord. Akkoord. Maar de tijd dat wij pizza's zullen eten zal zeker komen. Dat kan niet anders. Ik voel het. Het is de vooruitgang. Alles gaat vooruit. De vooruitgang houdt niemand tegen. Geen mens. Nooit niet.

Straks.

stilte

Straks kijken we elkaar in de ogen en...

stilte

Jullie zijn inderdaad slappelingen!

stilte

We leven toch nog!

Tweede doorkomst van het langverwachte bezoek met hetzelfde effect. Een lange stilte.

NUMMER TWEE

Okee.

BROER

Okee ja.

ZUS

Ik snap niet...

stilte

...echt niet.

JOCHIE

Jij ook niet?

BROER

Hé jongen hou op!

ZUS

Ja hou alsjeblieft op.

JOCHIE

Toet toet pep pep...

stilte

Hoeven toch niet te doen of we dood zijn.

NUMMER TWEE

Wij zijn gewoon ezels. Een soort dieren. Beesten die achter een wortel aanlopen. Met zo'n ezelskop op onze kop. Carnavalclowns.

ZUS

Die je in de maling kan nemen.

NUMMER TWEE

In de maling ja.

JOCHIE

Ik heb laatst op de televisie zo'n clown gezien. Zeg hee luister dan! Zo'n witte. Die had zo'n dingetje. Zo'n klein dingetje. Zo'n klein...

NUMMER TWEE

Lulletje?

JOCHIE

Trompetje. Zo'n trombonetje. En die andere reed in een autootje en dat kon helemaal uit elkaar vallen. Hadden ze heel knap gemaakt...

ZUS

Moet jij vanmiddag nog weg?

BROER

Ja.

NUMMER TWEE

Waar moet je toch altijd naartoe?

BROER

Maakt jou dat wat uit?

JOCHIE

Hee jongens!

BROER

Luister Jochie. We moeten door. We hebben geen tijd om naar je verhaaltjes te luisteren. We hebben hier bergen werk.

7 de rat

NUMMER TWEE

Heb je die rat. Die vuile rat. Die vuile stinkende rat met die gore oren en die rottende tanden.

BROER

Rustig laten zitten.

ZUS

Vieze gore wegkruiprat.

NUMMER TWEE

Denk maar niet dat wij verdwijnen. Wij gaan niet verdwijnen. Wij willen niet verdwijnen. Over ons lijkt gaan wij nog niet verdwijnen! Wij zijn hier. Wij zijn hier. Wij zijn er.

JOCHIE

Nummer Twee?

NUMMER TWEE

Ja?

JOCHIE

Mag ik nu mee?

broer+nummer twee+zus NEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEEE!!!

ZUS

tegen Jochie Het spijt ons Jochie.

JOCHIE

Troost me niet!

ZUS

We kunnen niet meer samen...

JOCHIE

rent af Ik ben geen kind meer!

ZUS

Wat ga je doen?!

JOCHIE

Een glaasje water halen!

Jochie af. Broer gaat achter hem aan.

NUMMER TWEE

tegen publiek Het was mijn schuld.

ZUS

Onze schuld.

NUMMER TWEE

Ze moeten me roosteren als een kip in het vuur. Ze moeten me helemaal afkluiven en verpulveren onder een grote steen en fijnmalen tot poeder en dan uitstrooien over dit godverlaten land. Dit land van onze vaders en onze grootvaders en de vaders van onze grootvaders en hun vaders. Dit vaderland dat niet van ons is.

ZUS

Elke jongen wil op zijn vader lijken.

NUMMER TWEE

Ik lijk nergens meer op.

ZUS

Of op zijn broer.

NUMMER TWEE

Ik heb hem de dood in gestuurd.

ZUS

Iedereen wil een held zijn.

NUMMER TWEE

Een held?

stilte

Een domme held.

ZUS

Gaat het weer?

stilte

We hebben die middag gewacht.

NUMMER TWEE

Waar wachtten we ook weer op?

ZUS

Op God.

NUMMER TWEE

Op God?!

ZUS

Op een wonder.

NUMMER TWEE

Ik wacht niet op God.

ZUS

Ik wel. Toen nog wel. Ik geloofde toen nog in een wonder. Ik dacht dat iets misschien een einde zou maken aan al die jaren van oorlog.

Broer op met zijn arm om Jochie geslagen.

NUMMER TWEE

tegen Broer Vecht dan!

Doe eens wat! Laat eens zien wie je bent Grote Broer! Laat eens zien hoe het moet!

ZUS

tegen publiek En God kwam
en ging voorbij
en zag ons niet.

8 het wachten

JOCHIE

Ik sta bij de deur. Mijn hart klopt in mijn keel. Ik heb de deurklink in mijn handen. Kan ik al doen wat ik wil? Het is kwart voor drie. Nu doe ik het. Nu houdt niemand mij tegen.

Hij gaat naar buiten.

stilte

Broer op

BROER

Het is vijf voor drie. Ik had hier om half drie moeten zijn. Ik ben te laat. Maar ik ben er.

Nummer Twee op

NUMMER TWEE

Het is drie uur in de middag. Het is de middag van de dag waarop mijn broer niet thuiskwam. Jochie kwam niet thuis. Jij was te laat.

BROER

Ja.

NUMMER TWEE

Om drie uur kwam ik thuis. En hij was er niet. Ik kwam van de rivier...

BROER

Er is zo'n opgedroogde rivier in de stad. Vlakbij de moskee.

NUMMER TWEE

De moskee?

BROER

De moskee.

NUMMER TWEE

De synagoge.

BROER

De synagoge?

NUMMER TWEE

De synagoge.

BROER

De kerk.

NUMMER TWEE

De kerk.

BROER

Er is zo'n opgedroogde rivier in de stad. Vlakbij de kerk. Vlakbij de grens. Een plek waar wij niet mogen komen.

NUMMER TWEE

Er werd daar gevochten. Er waren honderden mensen bij elkaar. De stenen liggen er voor het grijpen. Altijd als er gevochten moet worden gebeurt dat op die plek. Maar op deze dag werd er geschoten. Op ons. Met scherp.

BROER

Waarom vertellen wij dit?

NUMMER TWEE

Ik was naar huis gekomen. Omdat ik doodmoe was? Omdat ik een rondvliegende steen in mijn gezicht had gekregen? Omdat ik dorst had? Ik voel niks. Ik voel nooit wat. Maar toen voelde ik iets. Ik had een vreemd...

BROER

Waarom doen we dit toch?

NUMMER TWEE

En hij was er niet!

BROER

Geen mens luistert naar ons.

NUMMER TWEE

Ik wist meteen dat er iets mis was.

BROER

Niemand luistert.

NUMMER TWEE

Zij luisteren toch.

BROER

Kinderen.

NUMMER TWEE

Nou en!

BROER

Ons Jochie is al lang dood. Dood en begraven. Het is vandaag tien jaar geleden.

NUMMER TWEE

Elf jaar.

BROER

Elf jaar geleden. En elk jaar denken we aan hem met alles wat we in ons hebben omdat we niet anders kunnen. Maar we krijgen hem er niet mee terug.

NUMMER TWEE

We moeten door.

BROER

Ga jij maar verder.

NUMMER TWEE

We moeten ons verhaal vertellen.

BROER

Ik word er zo moe van.

NUMMER TWEE

Dit zit fout.

BROER

Omdat je er niks mee verandert.

NUMMER TWEE

Wist ik meteen.

BROER

Je hebt er maar mee te leven.

NUMMER TWEE

En ik ging direct terug om hem te zoeken.

Nummer Twee af

BROER

Als je de oudste bent moet je iets doen. Alle ogen zijn gericht op de oudste. Op deze verschrikkelijke wegwijzer die ik sinds mijn geboorte moet zijn. Ik had iets moeten doen. Ik moet nog steeds iets doen. Ik had zelf het water moeten gaan halen. Vrouwenwerk had ik moeten doen. Dan had Zusje hem tegen kunnen houden. Maar dat heb ik niet gedaan. Zusje was water gaan halen. Zusje was weg. Dus ik had hier moeten zijn. Om half drie had ik hier moeten zijn. Dan had ik de deur op slot moeten draaien en moeten zeggen: 'jij blijft thuis.' De ernst van de situatie had ik moeten inzien. Als oudste. Dat het buiten gevaarlijk was. Het is nog steeds gevaarlijk buiten. Ik moet nog steeds iets doen. Mijn vader en moeder kijken me aan en zeggen: 'Wat ga je doen jongen?' Mijn vader vocht in de oorlog. Mijn broer slaapt met een

geweer onder zijn bed. Ik naai broeken in elkaar en verkoop ze aan de vijand.
We moeten toch ergens...

NUMMER TWEE

op Klootzak!

BROER

Jij bent je broertje aan het zoeken!

NUMMER TWEE

Ik hoor je wel.

BROER

Jij kwam in paniek terug. Je had de hele stad uitgekamd. Je zag dat er overal nog steeds werd gevochten. Je was in het ziekenhuis geweest...

NUMMER TWEE

Vuile verrader.

BROER

Je was in het ziekenhuis geweest. Je had gezien dat er tientallen mensen gewond waren. Kinderen ook. Kleine kinderen. Je had het schreeuwen en huilen gehoord. Je had gezien dat er geen bedden meer vrij waren. Dat chirurgen in de gangen opereerden. Je was in paniek. Je had ons Jochie nergens...

NUMMER TWEE

Wou jij beweren dat die broeken... dat mijn werk... dat deze machines...

BROER

Wat kunnen jou die kutbroeken schelen!

NUMMER TWEE

Dat wij leven van het geld van moordenaars!

Hij vliegt zijn broer aan. Ze vechten.

BROER

Word toch eindelijk eens volwassen.

NUMMER TWEE

Jij hebt niet het recht...

BROER

vechtend Jij was radeloos. Omdat je van ons Jochie hield. Omdat ie op je leek. Omdat je wist dat hij maar wat graag een steen op zou pakken.

NUMMER TWEE

Hou je bek!

BROER

Omdat ie maar wat graag een voorbeeld aan je nam.

NUMMER TWEE

Al tien jaar verdomme. Al meer dan tien jaar leven wij van geld dat besmeurd is met bloed. Ons eigen bloed. Al die tijd heb jij ons belazerd.

BROER

Hij was acht jaar. Hoor je me? Een kind van acht.

NUMMER TWEE

Jij verkoopt onze ziel voor geld. Voor stom vuil smerig geld.

BROER

Jij was hartstikke in paniek omdat je voelde dat je met je dolle kop een kind van acht de oorlog in had gestuurd. Terwijl hij nog te klein was om te weten wat er gebeurde. Nog veel te klein om te weten wat een kogel kan doen. En je wist dat het nu misschien te laat was.

NUMMER TWEE

Jij verkoopt de ziel van ons Jochie omdat je een vuile verrader bent.

BROER

Waar moet ie anders van leven!

Ze laten elkaar los. Einde gevecht.

stilte

NUMMER TWEE

Hij is dood.

stilte

Hij is dood toch?

BROER

Hij zou nou achttien zijn.

NUMMER TWEE

Negentien.

BROER

Negentien.

NUMMER TWEE

Als ie dood is kunnen we meteen ophouden met deze onzin.

Zet naaimachines uit. Trekt stekkers uit stopcontacten.

Met deze verraderspraktijken.

Gooit broeken op de grond.

Een dooie hoeft nergens meer van te leven.

BROER

En wij dan?

stilte

En de kinderen van onze burens? En van de burens van onze burens? En al die andere kinderen en mensen en bejaarden en politiemannen en bakkers en schoenmakers en tegelzetters en ambtenaren en jij en ik?

Zet de machines weer aan.

De tijd gaat door en wij moeten leven. Het was vier uur in de middag van de dag waarop ons Jochie niet thuiskwam en jij was in paniek de hele stad

doorgerend en je kwam buiten adem terug terwijl je hoopte dat hij hier zou zijn maar ook wist dat die kans erg klein was.

stilte

Donder op man!

Alleen. Ruimt de broeken op

Als je een spijkerbroek koopt

moet je

voordat je kijkt

hoe die je staat

maar eens denken

aan wie hem

gemaakt heeft.

Nummer Twee op

NUMMER TWEE

Is ie er al?

BROER

Nee.

NUMMER TWEE

Het hele ziekenhuis zit vol.

BROER

Waarom is ze godverdomme ook water gaan halen.

NUMMER TWEE

Omdat ze dat elke dag doet.

BROER

Misschien is er niks aan de hand.

NUMMER TWEE

Niks aan de hand?!

BROER

Met hem niet.

NUMMER TWEE

Gaan spelen bedoel je?

BROER

Wie weet.

NUMMER TWEE

Ik ken hem.

BROER

Met zijn vlieger.

NUMMER TWEE

Die is stuk jongen. Die hangt stuk en gescheurd aan het haakje voor de deur.

Als je je ogen zou gebruiken had je dat kunnen zien. Maar omdat je zo helemaal in jezelf en voor jezelf leeft zie je niet wat er met ons gebeurt.

BROER

En zo liepen we heen en weer allebei op onze heel eigen manier in onze heel bange gedachten en de tijd tikte door en we belden alle familieleden en kennissen op die we hadden en dat waren er heel wat maar niemand had ons Jochie gezien.

JOCHIE

met bloed Twee uur eerder. Het was twee uur toen Zusje water ging halen.

ZUS

met emmer Om twee uur ging ik water halen.

JOCHIE

Jij ging water halen. Het was nu weer rustig bij ons in de buurt. Je wist niet dat er bij de rivier werd gevochten.

ZUS

Maar omdat ik beloofd had dat ik ervoor zou zorgen dat jij binnen bleef...

JOCHIE

Zei je...

ZUS

Je gaat niet naar buiten.

JOCHIE

Ik ga niet naar buiten.

ZUS

Over een half uur is Broer er. Je wacht tot hij thuis is. Begrepen?

JOCHIE

Neem je wat voor me mee?

ZUS

Wat dan?

JOCHIE

Voetbalplaatjes.

ZUS

pakt nog een emmer Ik heb twee handen nodig.

JOCHIE

Je komt langs de winkel.

ZUS

Misschien.

JOCHIE

En je gaf me een kus.

Zus geeft Jochie een kus.

ZUS

Dag.

JOCHIE

Dag. *pakt het bloed weer* Ik wachtte tot half drie. Maar toen Broer niet thuiskwam ben ik naar buiten gegaan. Ik dacht: ik kan altijd zeggen dat ik hem ben gaan zoeken. *trekt zijn hemd uit* Nu ben ik buiten. Ik ben acht jaar. Ik zwerf maar wat rond. Ik ga waar mijn voeten naar toe gaan. Ik kijk in de winkelruiten. Sandalen. Plastic emmers. Kleine zoete koekjes. Bezems. Pijnboompitten. Rekenmachines. Hamers. Schoolschriften. Wat is het druk. Allemaal mensen die dezelfde kant op lopen. Steeds drukker wordt het. Ik kijk tegen broekriemen aan. Leren broekriemen. Ik zwerf niet meer. Ik word geduwd. We zijn met zijn allen. We gaan er naartoe. Met zijn allen daarheen. Zo nu en dan een gezicht dat zich naar me toe buigt. Een hand die me over mijn hoofd strijkt. We zijn met zijn allen. Echt helemaal met zijn allen. We zijn bij de rivier. Opgedroogde rivier. Een mensenrivier in een dode rivier. Iedereen schreeuwt. Ik schreeuw ook. Ik doe wat iedereen doet. Omdat ik leef. Ik voel dat ik leef. Ik ben groot. Groter kan ik niet worden. Ik ben er. Nu ben ik er. Hier ben ik. Er vliegt een steen door de lucht. En nog een. En nog een. Ze gooien met stenen. Ze pakken stenen. Ik pak ook een steen. Ik gooi ook. Waar is mijn broer? Waar is de broer waar ik van hou? Zie je wat ik doe? Zien jullie wat ik doe?! Au... au... au... papa... au... mama...

Het bloed loopt over zijn lichaam.

Ik weet niet meer... Er buigt zich een man over me heen. Een grote zwarte man met een hand... Ik weet niet meer waar ik...

ZUS

Je bent bewusteloos. Je wordt naar het ziekenhuis gebracht. Hoorden we later. Het is er... razend druk... godverdomme wat is het er druk. Er is maar één röntgenapparaat. Ze vergeten een foto te nemen. Je komt weer bij. Omdat je altijd al groter wilt zijn dan je bent doe je alsof je geen pijn hebt. Je wordt verbonden. Ik weet niet hoe je thuis bent gekomen.

NUMMER TWEE

Dat weet ik ook niet.

BROER

Ik ook niet.

ZUS

Niemand heeft het ons verteld.

korte stilte

Dus we weten het niet.

stilte

NUMMER TWEE

Misschien is ie met een taxi...?

stilte

BROER

Dat een taxi hem...?

stilte

NUMMER TWEE

Daar ben je.

BROER

Je staat in de halfgeopende deur.

NUMMER TWEE

Je leunt tegen de deurpost en zegt...

JOCHIE

Waar waren jullie nou...?

NUMMER TWEE

Doe dan wat!

BROER

Wat moet ik doen?!

NUMMER TWEE

+ broer *unisono* Hij weet niet wat hij doen moet. Zijn broer gaat dood en hij weet niet wat hij moet doen. Hij weet het niet. Hij weet het echt niet. Zijn broer gaat dood en hij weet niet wat hij moet doen. Hij weet het niet. Hij weet het niet. Hij weet het niet. Hij weet het niet.

JOCHIE

drinkt het glas water leeg dat Zus daar in de nacht heeft neergezet Op stilte

NUMMER TWEE

Zal ik nog even wat water...

BROER

Er is geen water meer.

NUMMER TWEE

Maar ik kan makkelijk even...

BROER

Zus is water gaan halen.

Jochie loopt langzaam naar het bed.

NUMMER TWEE

Er moet iets op televisie zijn.

BROER

De telefoon doet het niet.

ZUS

De eerste emmer zakt in de waterput.

NUMMER TWEE

Iets heel gewoons op televisie.

BROER

Alle wegen zijn versperd.

NUMMER TWEE

Sport of iets leuks om te lachen.

ZUS

Ik haal de eerste emmer omhoog.

BROER

Er is geen doorkomen aan voor een dokter.

NUMMER TWEE

We moeten gewoon televisie gaan kijken.

ZUS

De tweede emmer zakt in de waterput.

BROER

Dokter! Dokter! Dokter!

NUMMER TWEE

We moeten doen of alles gewoon is.

ZUS

Ik haal de tweede emmer omhoog.

BROER

Constant bezet. De lijn is constant bezet.

NUMMER TWEE

Gewoon televisie gaan kijken.

ZUS

Met twee volle emmers ga ik naar huis.

JOCHIE

Ik moet weg.

Ik geloof dat ik weg moet.

Ik ga weg.

Nu.

Hij sterft.

BROER

Een uur wachten.

NUMMER TWEE

Nog een uur.

BROER

Twee uur wachten.

NUMMER TWEE

Daar is Zus.

Zus op

ZUS

Joh er was zo'n lange rij bij de waterput.

Wel twee of drieduizend mensen.

En we stonden in de rij.

En iedereen drong voor.

Klets koppen waren het.

En warm dat het was.

Bijna geen adem te halen.

Is mijn kleine broertje dood?

Is ie dood?

O ja hij is dood.

Ik duw iedereen opzij hoor als het moet.

En zo'n dikke vent laat ik niet door.

Als ik een stomp in mijn rug krijg doe ik of ik niks in de gaten heb.

Is ie dood mijn broertje?

Mijn kleine broertje die nog kleiner is dan ik?

Ik kan heel goed in rijen staan.
Ik kan heel goed wachten als het moet.
Ik heb toch altijd het water gehaald voor de hele familie.
Deed ik toch heel goed met twee emmers.
En soms met drie.
Het water dat ik haalde was altijd het lekkerste water.
O is ie dood – die kleine fijne jongen die zo van zijn speelgoed hield.
Jullie dronken er allemaal maar wat graag van.
Omdat het fris was.
Het was water dat naar bloemen rook.
Waarmee je de grootste dorst met een klein slokje kon lessen.
Is ie dood?
Jullie zeggen me dat hij dood is.
Maar ik luister niet.
Dit water is bronwater.
Echt bronwater.
Het komt uit een bron.
Zo recht uit de aarde.
Er is geen mens die begrijpt hoe dat kan.
Ik snap wel dat jullie me niet zijn komen halen.
Maar ik vind het heel erg – ja ik vind het heel erg – heel erg –
Dat ik niet meer bij mijn broertje kan zijn.
Dat komt omdat ik zijn zusje was.
Heb je hem vastgehouden?
Heb je hem goed vastgehouden toen hij doodging?
Heb je hem gezegd dat ik veel van hem hield?

Dat ik alles voor hem had willen doen wat hij graag wilde dat ik deed maar dat ik dat nooit heb gedaan omdat ik zo'n stijfkop ben?

stilte

JOCHIE

gaat zitten Zus?

ZUS

Ja?

JOCHIE

Ik ben dood.

stilte

Ik ben dood godverdomme!

BROER

We weten het.

NUMMER TWEE

We weten het Jochie.

ZUS

We weten het nu.

Muziek. Jochie walst met Zus. Ook de andere broers dansen om beurten met haar.

Terwijl Nummer Twee, Broer en Zus doordansen verdwijnt Jochie. Als de muziek ophoudt zien de drie dat het Jochie nu echt is verdwenen. Het licht wordt hard en ze kijken hulpeloos naar het publiek. Stilte.

De dag dat mijn broer niet thuis kwam ging bij Huis aan de Amstel in première op 20 oktober 2000 in het huistheater van Huis aan de Amstel, in Amsterdam

Spel: Tjebbo Gerritsma, Peter van Heeringen, Tessa du Mée, Adri Overbeeke

Regie Liesbeth Coltof

www.toneelmakerij.nl

Schrijver en acteur Roel Adam (1953) is sinds 1975 werkzaam in het Nederlandse theater. Hij was medeoprichter en huisschrijver van de jeugdtheatergroepen Lijn Negen, El Dorado en Huis aan de Amstel. Ook schreef hij onder meer voor het Ro Theater, Theatergroep Maccus en Jeugdtheater Sonnevanck. Vanaf 2009 is Roel Adam verbonden aan de Toneelmakerij, het gezelschap dat is ontstaan uit de fusie van Huis aan de Amstel en Theatergroep Wederzijds. Zijn stukken zijn in meerdere talen vertaald en worden regelmatig in het buitenland gespeeld. In 2009 verscheen een selectie uit dit werk onder de titel: *15 theaterteksten van Roel Adam* bij Uitgeverij International Theatre & Film Books.

Toneelwerk

*Mensenvlees** – 2013

*Heldenbrigade** – 2011

Fanny & Alexander – bewerking van het filmscript van Ingmar Bergmann – 2011

*No mans land** – 2010

Spinoza [in exile] – 2008

Aan de overkant – 2005

Romanovs – 2004

Meisjes zijn niks – 2003

Vuur – 2001

*De dag dat mijn broer niet thuis kwam** – 2000

Het station – 1998
Netotsjka – 1997
Axel en Agnes – 1997
Monomaan – 1996
Stil de trommelaar – bewerking van *Mutter Courage* van Bertolt Brecht – 1995
Eternity/Tot gij mij ziet – 1995
Slagersmeisjes – 1994
Voor een verloren kind – 1993
Alles wil het vuur – 1993
Siberië – 1992
Peer Gynt – bewerking van het stuk van Henrik Ibsen – 1991
Kinderjaren – 1991
Nachthemel – bewerking van *De kleine prins* van Antoine De Saint-Exupéry – 1990
November – 1990
Een lek in het zwijgen – 1990
Over morgen – 1989
De ballade van een visserskoning – 1989
De koning en de rest – bewerking van *De koning sterft* van Eugene Ionesco – 1989
De dood van de olifant – 1983
Onweer – 1982

* Deze teksten verschenen eerder in de reeks van De Nieuwe
Toneelbibliotheek # 59, 105 en 185